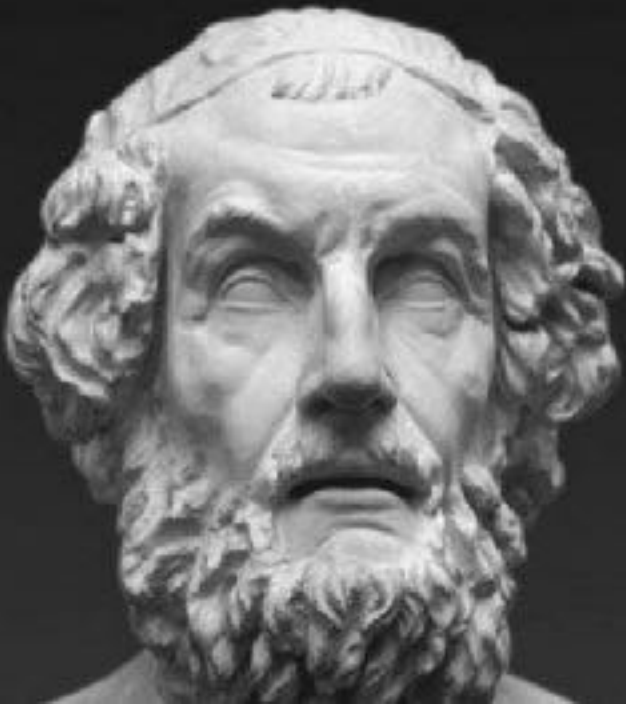

Пріам у Ахілла

Гомер

ПІСНЯ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТА

(Пісня 24, вірші 470-670)

- 470] І, візника залишивши Ідея на місці, щоб бистрих
471] Коней і мулів стеріг, подався їздець староденний
472] Прямо до дому, де Зевсові любий Ахілл мав оселю.
473] Там він застав його й друзів, що одаль сиділи. Лиш двоє
—
474] Автомедонт благородний і Алкім, Ареєва парость, —
475] Услугували йому. Вечеряти щойно скінчив він —
476] їжі спожив і пиття. Перед ним іще стіл залишався.
477] В дім непомітно ввійшов великий Пріам і, схилившись,
478] Став обнімати коліна Ахіллові, ще й цілувати
479] Руки страшні, що в нього численних синів повбивали.
480] Так, наче муж, що, в рідному краї убивши людину,
481] На чужину утікає в нестямі і, раптом зайшовши
482] В дім до мужа багатого, подив усіх викликає,
483] Так здивувався Ахілл, боговидого старця впізнавши,
484] Враз здивувались і інші, й одні позирнули на одних.
485] Тільки Пріам, озвавшись, промовив до нього з
благанням:
486] "Батька свого спогадай, до богів подібний Ахілле!
487] Так же, як я, стоїть він на старості скорбнім порозі.

- 488] Може, в цю саму хвилину сусіди йому учиняють
- 489] Утиски й нікому ту небезпеку й біду відвернути.
- 490] Все ж він, принаймні почувши про те, що живий ти і цілий,
- 491] Серцем радіє своїм і щоденно плекає надію
- 492] Любого бачити сина, коли він повернеться з Трої.
- 493] Я ж, нещасний без краю, найкращих синів породив я
- 494] В Трої розлогій, а нині нікого мені не лишилось.
- 495] Аж п'ятдесят їх у мене було до приходу ахеїв,
- 496] З них дев'ятнадцять від лона були однієї дружини,
- 497] Решту — інші жінки у моїх породили покоях,
- 498] Та багатьом із них лютий Арей вже знесли коліна.
- 499] Хто ж був єдиний у мене, що й Трою, й самих захищав нас,
- 500] Той в обороні вітчизни недавно тобою убитий —
- 501] Гектор. Тож задля нього й до цих кораблів я ахейських
- 502] Нині з благанням прийшов і викуп приніс незліченний.
- 503] Бійся, Ахілле, богів і зглянься ласкаво на мене,
- 504] Батька свого спогадавши, бо жалю ще більше я гідний,
- 505] Те-бо терплю, чого інший ніхто не зазнав земнородний,
—
- 506] Рук убивці синів своїх я доторкаюсь губами!"
- 507] Мовив це, й пам'ять про батька збудив, і викликав сльози.
- 508] Взявши за руку, лагідно все ж одхилив той старого.
- 509] Так спогадавши обидва, — той Гектора-мужезвитяжця,

510] Плакав невітшно, до ніг Ахіллових тужно припавши,
511] Сам же Ахілл свого батька оплакував, ще й за Патроклom
512] Тяжко журився, — і стогін їх сумно лунав по покоях.
513] А після того, як слізьми наситивсь Ахілл богосвітлий,
514] З серця ж його і грудей одлягло скорботне бажання,
515] З крісла він швидко підвівся й за руку підводить старого,
516] Сиве чоло пожалівши й на бороду зглянувшись сиву,
517] І, промовляючи, з словом до нього звернувся крилатим:
518] "О бідолашний, багато печалі душею зазнав ти!
519] Як же наблизитись до кораблів ти наваживсь ахейських
520] Сам, перед очі того, хто стільки синів твоїх славних
521] Зброї позбавив? Мабуть, і серце у тебе залізне.
522] Та заспокойся і в крісло сідай. Хоч як боляче нам,
523] Глибоко в серці сховаймо свою ми журбу і скорботу.
524] Не допоможуть нічого найревніші сльози й ридання.
525] Долю таку вже богове нам, смертним, направили,
нещасним, —
526] Жити весь вік у журбі, самі лиш вони безпечальні.
527] Глиняні глеки подвійні у Зевса стоять при порозі,
528] Повні дарів: нещастя — в одному, а в другому — блага.
529] Той, кому їх у суміші Зевс подає громовладний,
530] Інколи горя, а інколи й радості має зазнати.
531] Той же, кому тільки лихо пошле, здобуває ганьбу лиш,
532] Голод нужденний скрізь гонить його по землі
богосвітлій,

- 533] От і блукає він скрізь, і в богів, і в людей у зневазі.
- 534] Так і Пелея боги дарами блискучими зроду
- 535] Обдарували; поміж людей він усіх виділявся
- 536] Щастям, багатством, ще й був владарем у мужів
мірмідонських,
- 537] Смертний, дружиною мав од богів він богиню
безсмертну.
- 538] Та недолю й йому приділили богове — не мав він
- 539] В домі своєму дітей, владущого роду нащадків.
- 540] Син у Пелея один лише, коротковічний; я й нині
- 541] Старості не доглядаю його й од вітчизни далеко
- 542] В Трої сиджу — і тобі, і дітям твоїм лиш на горі.
- 543] Чули ми, старче, раніше колись і ти був щасливий:
- 544] Скільки обмежує Лесбос, оселя Макарова, з моря,
- 545] З півночі ж — гори Фрігійські та хлань Геллеспонту
безкрая —
- 546] Скрізь визначався ти, старче, як кажуть, синами й
багатством.
- 547] Та як наслали на тебе це лихо богове небесні,
- 548] Вічно під містом твоїм лиш січі та людоубивства.
- 549] Мусиш терпіти, журби не тримай безнастанної в серці,
- 550] Не допоможе нічого печаль за сином убитим, —
- 551] Не воскресиш його, тільки ще більшого горя зазнаєш!"
- 552] В відповідь мовив йому староденний Пріам боговидий:
- 553] "Ні, я не сяду, годованцю Зевсів, допоки мій Гектор
- 554] Десь у наметі лежить непохований. Дай його швидше,

555] Хай я на власні очі побачу. А сам ти від мене
556] Викуп багатий прийми, що-привіз я. Нехай він на радість
557] Буде тобі, щоб вернувсь ти до рідного краю щасливо,
558] Ти-бо дав жити мені і сонячне бачити світло".
559] Глянув на нього спідлоба і мовив Ахілл прудконогий:
560] "Не досаждай мені, старче, бо вирішив серцем і сам я
561] Гектора тіло вернути, — від Зевса приходила з вістю
562] Мати до мене моя, від морського народжена старця.
563] Знаю-бо й те я, Пріаме, цього не сховаєш від мене, —
564] Хтось із богів тебе до кораблів супроводив ахейських.
565] З смертних ніхто б не насмілився, навіть юнак
нерозважний,
566] В стан наш вступити — ні від сторожі б не міг він
сховатись,
567] Ані так легко затвори на брамах відсунути наших.
568] Тож не хвилюю уже більше моє ти печалями серце,
569] Щоб у наметі цім, старче, хоч ти і з благанням приходиш,
570] Я не відмовив тобі і Зевсову б волю порушив".
571] Мовив він так, і, злякавшись, послухав старий тої мови,
572] Син же Пелеїв, як лев, за двері з намету подався,
573] Та не один, за ним поспішили соратників двоє —
574] Автомедонт благородний і Алкім, що їх поміж друзів
575] Більше від інших Ахілл шанував по Патроклі убитім.
576] Випрягли коней і мулів вони, від ярма одв'язавши,
577] І, до намету з окличником старця Пріама ввійшовши,

578] В крісло його посадили, і з міцноколісного воза
579] Викуп за голову Гектора зносити стали безцінний.
580] Два лиш плащі залишили вони і хітон добротканий,
581] Щоб, загорнувши в них тіло, додому його виряджати.
582] Сам же покликав служниць помити його й намастити,
583] Тільки десь далі поклавши, щоб сина Пріам не побачив.
584] Міг-бо не стримати гніву старий у засмученім серці,
585] Сина побачивши, сам же Ахілл, умить спалахнувши,
586] Зопалу вбить його міг би й порушити Зевсову волю.
587] Тіло помили служниці, і, маслом його намастивши,
588] В чистий вгорнули хітон, і плащем його зверху накрили.
589] Потім Ахілл підняв його сам і, на мари поклавши,
590] З товаришами поставив на добре гембльованім возі.
591] Заголосивши тоді, до друга взивав він і мовив:
592] "О, не гнівися, Патрокле, як навіть в Аїді почувеш,
593] Що богосвітлого Гектора тіло віддав дорогому
594] Батькові я, — не нікчемний він дав мені викуп за нього.
595] 'Гідну й для тебе я долю із нього вділю, як належить".
596] Мовив це, й знов до намету вернувся Ахілл богосвітлий.
597] Сів у крісло, оздоблене гарно, що встав був із нього,
598] При протилежній стіні, і так до Пріама промовив:
599] "Син твій, старче, померлий до тебе вернувсь, як велів
ти, —
600] Вже він на марах лежить. На світанку його ти побачиш

601] І повезеш. А зараз пора про вечерю згадати.
602] Не забувала про їжу й сама пишнокоса Ніоба,
603] Що аж дванадцять дітей у неї загинуло в домі —
604] Шестеро дочок і шість синів у квітучому віці.
605] Стрілами тих юнаків Аполлон повбивав срібнолукий
606] В гніві на матір Ніобу, дівчат — Артеміда мислива,
607] Саме за те, що з Лето ясноликою хтіла рівнятись:
608] Двох-бо дітей породила Лето, а у неї — багато.
609] Хоч їх лиш двоє було, а тих багатьох повбивали.
610] Дев'ять днів у крові ті валялися трупи, й ховати
611] їх не було кому: всіх обертав у каміння Кроніон.
612] Тільки десятого дня їх небесні боги поховали.
613] Слізьми знеможена вкрай, про їжу згадала Ніоба.
614] Нині у скелях далеких, у горах безлюдних Сіпілу,
615] Де, як розказують, захисток мають для себе божисті
616] Німфи, що вздовж берегів Ахелою ведуть хороводи, —
617] В камінь богами обернена, там вона вічно сумує,
618] Отже, про їжу пора нам подумати, мій богосвітлий
619] Старче, встигнеш і потім оплакати милого сина,
620] В Трою привізши, і там многослізний він буде для тебе!"
621] Мовив і, скочивши, білу візцю Ахілл прудконогий
622] Сам заколов; білували ж, як личить, і справили друзі,
623] М'ясо усе на шматки порубали й, рожнами проткнувши,
624] Смажити стали старанно й готове з рожнів познімали.

625] Автомедонт заходився ще й хліб по столі розставляти
626] В кошиках гарних, а м'ясо ділив сам Ахілл богосвітлий.
627] Руки до поданих страв одразу ж усі простягнули.
628] Потім, коли уже голод і спрагу вони вдовольнили,
629] Довго Пріам Дарданід дивувався тоді із Ахілла,
630] Зросту його і красі, до богів-бо усім був подібний.
631] Так же й Ахілл з Дарданіда Пріама собі дивувався,
632] Спостерігавши вигляд поважний і слухавши мову.
633] Як навтішались вони, один одного так споглядавши,
634] Перший промовив тоді староденний Пріам боговидий:
635] "Спати пусти мене швидше, годованцю Зевсів, щоб,
лігши,
636] Сном утішатись солодким могли ми на ложах спокійних.
637] Ні на хвилину повік не заплющував я над очима
638] З дня, коли духу позбувся мій син під руками твоїми,
639] Тільки стогнав я весь час і муки терпів незліченні,
640] В куряві й бруді з одчаю валяючись серед подвір'я.
641] Тільки ось нині я їжі спожив і вином іскрометним
642] Горло своє покropив, а то зовсім не їв я нічого".
643] Так він сказав. Ахілл тоді друзям звелів і служницям
644] Ліжка стелить в передсінку, пурпурними їх подушками
645] Викласти, ще й килимами чудовими постіль заслати,
646] І покривала вовняні подати їм укритися зверху.
647] Вийшли із світлом ясним у руках із покоїв служниці

- 648] Й два для них ложа небавом старанно вони постелили.
- 649] З жартом звернувся тоді до Пріама Ахілл прудконогий:
- 650] "Ляжеш ти, старче мій любий, знадвору, щоб часом з ахеїв
- 651] Хтось не ввійшов сюди радитись, — часто до мене заходять
- 652] Радити раду мужі, як звичай того вимагає.
- 653] Тож, як у пільмі нічній хто-небудь тебе тут побачить
- 654] І Агамемнону зразу ж розкаже, людей вожаєві,
- 655] Може, напевно, затриматись видача мертвого сина,
- 656] Ти ж мені нині усе розкажи і повідай одверто:
- 657] Скільки ти днів богосвітлого Гектора маєш ховати,
- 658] Щоб не виходив на битву я сам і воїнів стримав".
- 659] В відповідь мовив йому староденний Пріам боговидий:
- 660] "Якщо даси нам ховать богосвітлого Гектора тіло,
- 661] Ласку велику цим нині ти явиш до мене, Ахілле:
- 662] Замкнені ми в Іліоні, ти знаєш, а дерево треба
- 663] Здалеку, з гір нам возить, та й трояни залякані дуже.
- 664] Дев'ять би днів нам хотілось оплакувать Гектора в домі
- 665] І поховать на десятій та справити тризну для люду.
- 666] На одинадцятий — пагорб насипати зверху могильний,
- 667] А на дванадцятий — бій відновити, якщо вже так треба".
- 668] Знову йому відповів прудконогий Ахілл богосвітлий:
- 669] "Хай так і буде, старче Пріама, як ти того хочеш.
- 670] Я припиняю війну на час, що його зажадав ти".